

Kraków, 3 czerwca 2019 r.

dr hab. Bogusława Bek-Gaik, prof. AGH
Wydział Zarządzania
Akademia Górniczo- Hutnicza w Krakowie

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgr Małgorzaty Rzeszutek
pt. „Ceny transferowe w restrukturyzacji spółek komunalnych”
napisanej pod kierunkiem naukowym
prof. dr hab. Edwarda Nowaka

Podstawą opracowania recenzji była decyzja Rady Wydziału Zarządzania, Informatyki i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu , podjęta w dniu 18 kwietnia 2019 roku, na mocy której zostałam powołana na recenzenta w/w rozprawy doktorskiej.

Celem niniejszej recenzji jest stwierdzenie, czy rozprawa doktorska spełnia warunki określone w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003 r., Nr 65, poz. 595, z 2005 r., Nr 164, poz. 1365 z późn.zm.). Recenzja zawiera ocenę pracy w następujących aspektach: zasadności tematu, problematyki badawczej i założeń badawczych, oceny formalnej, merytorycznej oceny rozprawy i oceny ogólnej stanowiącej konkluzję recenzji.

I. Ocena tematu, problematyki badawczej i założeń badawczych

Recenzowana rozprawa doktorska mgr **Małgorzaty Rzeszutek** dotyczy problematyki cen transferowych w restrukturyzacji spółek komunalnych. Należy podkreślić, że jest to proces obecny w każdej spółce samorządu terytorialnego przebiegający specyficznym w tego rodzaju spółkach. Podjęta w rozprawie tematyka jest bardzo aktualna, z uwagi na fakt, że w ostatnich latach obserwujemy wyraźny wzrost zainteresowania zagadnieniem cen transferowych, co wynika m.in. z coraz większego zainteresowania organów podatkowych. Niewątpliwie jest to obszar trudny i wymagający gruntownej wiedzy. Za uzasadnione należy uznać stwierdzenie Autorki rozprawy, że podejmowane procesy przeobrażeń, łączenia, zmiany formy organizacyjnej spółek komunalnych wymagają odpowiedniej wyceny transakcji i zastosowania właściwej ceny transferowej.

Temat pracy został sformułowany w sposób właściwy, jest aktualny i ważny dla rozwoju finansów, jak również istotny dla praktyki gospodarczej.

We *Wstępie* Autorka sformułowała cel główny pracy, cele szczegółowe, pytania badawcze, tezę oraz hipotezy. Wskazała także motywy i przesłanki dla podjęcia tematu i lukę badawczą. Podkreśliła, że pomimo faktu, że w światowej literaturze przedmiotu powstało wiele publikacji dotyczących cen transferowych, jak dotąd niewiele jest opracowań naukowych dotyczących wpływu cen transferowych na podejmowane restrukturyzacje w przedsiębiorstwach komunalnych. Uzasadnienie wyboru tematu jest transparentne.

Autorka w dysertacji poszukuje odpowiedzi na następujące pytania badawcze (s.6):

- *Jaką rolę odgrywa cena transferowa w procesie zarządzania antykryzysowego w przedsiębiorstwie komunalnym?*,
- *Jaki wpływ na procesy restrukturyzacyjne realizowane w spółkach komunalnych mają ich właściciele – jednostki samorządu terytorialnego?*,
- *Jakie działania powinna podejmować spółka komunalna, aby stać się bardziej konkurencyjną na rynku i utrzymywać dodatni wynik finansowy?*.

Autorka wskazała również główną tezę rozprawy (s. 7) – „*Ceny transferowe stosowane w procesach restrukturyzacji spółek komunalnych mają wpływ na wyniki finansowe takich jednostek gospodarczych.*”

We *Wstępie* pracy Autorka określiła cel główny oraz cele cząstkowe dysertacji (s.7). Cel główny sformułowała następująco – „*Celem głównym pracy doktorskiej jest wskazanie możliwości wykorzystania cen transferowych w procesach restrukturyzacji oraz ocena ich wpływu na wyniki finansowe spółek komunalnych.*”

Ponadto Autorka sformułowała 5 celów cząstkowych:

- Cel 1 – *określenie zakresu, form oraz mierników efektywności restrukturyzacji spółek komunalnych.*
- Cel 2 – *ustalenie istoty, zakresu stosowania oraz metod szacowania cen transferowych w spółkach komunalnych.*
- Cel 3 – *zbadanie wpływu stosowanych cen transferowych na efektywność restrukturyzacji spółek komunalnych i ich wyniki finansowe.*
- Cel 4 – *wskazanie obszarów rachunkowości wrażliwych na ceny transferowe.*
- Cel 5 – *przedstawienie rozbieżności pomiędzy wynikiem finansowym i podatkowym ze względu na stosowanie cen transferowych w spółkach komunalnych.*

Dokonując ich oceny, uważam, że zostały one sformułowane w sposób jasny i precyzyjny, cele szczegółowe są spójne z celem głównym rozprawy i wszystkie korespondują z postawionym problemem badawczym. Odzwierciedlają także bardzo wyraźnie akcentowane w dysertacji nastawienie praktyczne. Uważam, że sformułowanie celów cząstkowych jest uzasadnione, są one istotne i stanowią wyodrębnione problemy badawcze realizowane przez Autorkę. Ponadto są one bezpośrednio powiązane z poszczególnymi rozdziałami rozprawy.

Autorka we *Wstępie* rozprawy sformułowała również hipotezy badawcze:

- Hipoteza 1 brzmi – *Efektywność, w tym wycena transakcji w procesach restrukturyzacji, musi uwzględniać specyfikę funkcjonowania spółek komunalnych i zasady ustalania cen transferowych oraz cele ich założycieli- jednostek samorządu terytorialnego.*
- Hipoteza 2 – *Działalność spółek komunalnych w restrukturyzacji wymaga wzmocnienia wewnętrznych mechanizmów nadzorczych za pomocą instrumentów rachunkowości finansowej i zarządczej.*

Oceniając hipotezy rozprawy uznaję, że zostały ona prawidłowo sformułowane oraz rzetelnie umotywowane przez Autorkę. Osiągnięciu założonych celów rozprawy jak też weryfikacji sformułowanych hipotez badawczych zostały podporządkowane zawartość pracy oraz jej układ.

Podsumowując stwierdzam, że postawione pytania badawcze i przyjęte w rozprawie cele pozwalają zidentyfikować zadania badawcze, które składają się na rozwiązanie podjętego problemu oraz wyrażają obszar i zakres studiów literaturowych oraz badań empirycznych.

II. Ocena formalna rozprawy

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska zawiera 227 stron, w tym: wstęp (s. 5- 10), cztery rozdziały (s. 15-194), zakończenie (s. 195-200), załączniki (s. 201-205), spis literatury (s. 206-225), spis załączników (s. 227), spis rysunków (s. 226) i tabel (s. 226).

Ogólna struktura rozprawy nie budzi zastrzeżeń. Konstrukcja pracy jest prawidłowa i logiczna. Rozprawa nie posiada wyraźnego podziału na część teoretyczną i empiryczną. Doktorantka przedstawiła wyniki swoich badań empirycznych w każdym z rozdziałów dysertacji.

Układ rozprawy jest logiczny i ma spójną strukturę, przede wszystkim z punktu widzenia kolejności wynikania poruszanych i rozwiązywanych problemów. Struktura rozprawy odzwierciedla jej główny cel, który Autorka określiła we *Wstępie* rozprawy. Dzięki przyjętej konstrukcji pracy rozprawa tworzy zwartą całość. Język rozprawy jest komunikatywny. Doktorantka stosuje bogate słownictwo.

Podsumowując, pod względem formalnym praca jest przygotowana starannie, została napisana w sposób poprawny językowo i stylistycznie. Doktorantka w prowadzonych rozważaniach wykazuje się umiejętnością sprawnej prezentacji badanych zjawisk, poprawnością i trafnością formułowania wniosków i systematycznie realizuje Swoje zamierzenia badawcze.

III. Ocena merytoryczna

Strona merytoryczna recenzowanej rozprawy nie budzi zastrzeżeń. Bazuje ona zarówno na studiach literaturowych, jak i badaniach własnych, które Autorka przeprowadziła rzetelnie, prezentując najbardziej istotne poglądy i opinie na temat problemu badawczego. -Uzasadnienie wyboru tematu zawarte we wstępie uważam za wystarczające.

Autorka słusznie podkreśla, że istnieje luka badawcza dotycząca wpływu cen transferowych na podejmowane restrukturyzacje w przedsiębiorstwach komunalnych.

Zakres podmiotowy w warstwie empirycznej stanowią przedsiębiorstwa komunalne działające w formie spółek kapitałowych.

W rozdziale pierwszym pt. „*Procesy restrukturyzacji spółek komunalnych*” Doktorantka w sposób bardzo dobry omówiła aspekty związane z istotą sytuacji prawnej spółek komunalnych, przyczynami ich tworzenia i formami organizacyjnymi, a następnie omówiła proces zarządzania przedsiębiorstwami komunalnymi przez jednostki samorządu terytorialnego. Doktorantka omówiła również otoczenie prawne, organizacyjne, ekonomiczne i właścicielskie, w jakim funkcjonują przedsiębiorstwa komunalne w Polsce. Zaprezentowała formy i procedury restrukturyzacji spółek komunalnych w Polsce. W ostatniej części rozdziału przedstawiła restrukturyzacje wybranych spółek komunalnych oraz wskazała czynniki mające istotny wpływ na proces restrukturyzacji.

Reasumując, treści zawarte w rozdziale pierwszym są aktualne, bardzo ważne i istotne dla dalszych rozważań.

Rozważania zawarte w rozdziale drugim zatytułowanym „*Znaczenie cen transferowych w działalności spółek komunalnych*” odnoszą się do zagadnienia cen transferowych i ich znaczenia w działalności spółek komunalnych. Autorka omówiła różne definicje cen transferowych, zaprezentowała metody ich kształtowania oraz funkcje i ich wykorzystanie. W rozdziale Autorka przedstawiła również zastosowanie cen transferowych w wybranych spółkach komunalnych. Zaprezentowane przykłady transakcji spółek komunalnych z podmiotami powiązanymi wskazały na dużą rozpiętość stosowanych cen, nie zawsze o charakterze rynkowym. Autorka, słusznie podkreśla, że wycena transakcji z podmiotami powiązanymi jest zagadnieniem złożonym zarówno z punktu widzenia zależności występujących pomiędzy spółkami a jednostkami samorządowymi, jak i z punktu widzenia ryzyka podatkowego.

W rozdziale trzecim pt. „*Ceny transferowe w rachunkowości spółek komunalnych*” pracy Autorka omówiła specyfikę rachunkowości spółek komunalnych. Zwróciła uwagę na wpływ cen transferowych na zakres przedmiotowy rachunkowości, politykę rachunkowości oraz ceny transferowe w kształtowaniu wyniku podatkowego. W rozdziale zaprezentowała również przykłady stosowania cen transferowych w rachunkowości wybranych spółek komunalnych. Autorka pokazała obszary i możliwości wykorzystania ekonomicznego instrumentu cen transferowych do tworzenia wyników finansowych spółek.(m.in. aporty w formie wkładu niepieniężnego od jednostek samorządu terytorialnego, dzierżawy, nieodpłatne świadczenie usług itp.).

Zaprezentowane przez Autorkę przykłady spółek komunalnych i ich transakcji z podmiotami powiązanymi wskazują na zarządzanie spółkami przez ich właścicieli w sposób przemysłowy z uwzględnieniem preferencji podatkowych.

W rozdziale czwartym pt. „*Wyniki finansowe i rentowność spółek komunalnych stosujących ceny transferowe w restrukturyzacji*” Autorka opisała rolę cen transakcyjnych we wspomaganie procesów restrukturyzacji spółek komunalnych. Autorka kolejno omówiła determinanty kształtowania cen transferowych w spółkach komunalnych wpływ restrukturyzacji na kształtowanie wyniku finansowego. Pokazała również wpływ cen transferowych na wyniki finansowe wybranych spółek komunalnych oraz ich wskaźniki rentowności. Do analizy wybrała przedsiębiorstwa wiodące w swoich branżach, jak również te, które stoją w obliczu dalszych restrukturyzacji. Analiza potwierdziła, że ceny transferowe stosowane pomiędzy podmiotami powiązanymi mają wpływ na ich wyniki finansowe i są związane z ekonomicznymi uwarunkowaniami funkcjonowania podmiotu komunalnego. Doktorantka wskazała również, że interesującym zagadnieniem związanym z oceną wyników finansowych i rentowności spółek komunalnych stosujących ceny transferowe mogłoby być zbadanie korelacji między cenami transferowymi a wynikami finansowymi i wskaźnikami rentowności.

Pracę podsumowuje *Zakończenie*, w którym Autorka dokonała syntezy treści pracy oraz podsumowała osiągnięte rezultaty postępowania badawczego. Wskazała również kierunki dalszych badań.

Doktorantka wykorzystała w pracy prawidłowo dobrany zestaw pozycji literaturowych (254 pozycje – akty prawne, artykuły, monografie itp.), w tym pozycje anglojęzyczne.

Podsumowując Doktorantka wykazała się dobrą umiejętnością analizy i wnioskowania, co świadczy o dojrzałym podejściu Doktorantki do ważnego elementu procesu badawczego, jakim są dogłębne studia literaturowe.

Również przyjęta w dysertacji metodyka badań jest w mojej ocenie poprawna zarówno z punktu widzenia zamierzeń badawczych, jak i postawionych pytań badawczych oraz celów pracy. Autorka zastosowała w pracy właściwe metody badawcze krytyczną analizę literatury przedmiotu oraz dokumentacji wewnętrznej przedsiębiorstw, studium przypadku, metody indukcyjne i rozumowanie przez analogie.

Czytając rozprawę nasuwa się drobna uwaga - w rozprawie odczuwam pewien niedosyt omówienia szerzej przez Autorkę problematyki cen transferowych jako narzędzia optymalizacji podatkowej.

Podsumowując, ocenę merytoryczną pracy stwierdzam, że Doktorantka posiada szeroką wiedzę i dobre przygotowanie do prowadzenia badań empirycznych. Osiągnięciem Doktorantki jest przede wszystkim potwierdzenie istnienia mechanizmu cen transferowych w spółkach samorządu terytorialnego i jego istotnej roli w zmianach dokonywanych w przedsiębiorstwach komunalnych. Autorka potwierdziła tezę główną rozprawy mówiącą o tym, że stosowane ceny pomiędzy podmiotami powiązаныmi wywierają istotny wpływ na wyniki finansowe spółek komunalnych oraz, że istnieją szerokie możliwości wykorzystania cen transferowych w procesach restrukturyzacji tych spółek. Doktorantka zweryfikowała również postawione hipotezy. Cele dysertacji zostały osiągnięte.

IV. Ocena ogólna

Recenzowana rozprawa posiada niewątpliwe walory poznawcze i aplikacyjne i stanowi wartościowe poznawczo dzieło naukowe. Jest w dużym stopniu oparta na badaniach własnych. Posiada także wymiar oryginalności wynikający zarówno z podjętego tematu, jak również własnego, autorskiego sposobu rozwiązania postawionych problemów. Rozprawa świadczy o swobodnym poruszaniu się Autorki po zagadnieniach związanych z tematyką rozprawy. Ponadto Autorka zna, rozumie i potrafi zastosować różne metody badawcze. Należy podkreślić rozległą wiedzę Doktorantki na temat prowadzenia badań i analiz.

Obszar tematyczny rozprawy należy uznać za aktualny, a postawiony w niej problem badawczy za ważny dla teorii i praktyki finansów. Doktorantka w recenzowanej rozprawie wykazała się wiedzą z dyscypliny Finansów, przygotowaniem warsztatowym oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Wysoko oceniam w szczególności:

- ważność i aktualność podjętej w pracy tematyki,
- przeprowadzenie przez Autorkę wnikliwych studiów literaturowych dotyczących analizowanego problemu,
- wieloaspektowe podejście do problematyki,
- logiczną i spójną strukturę rozprawy,

- walory poznawcze i aplikacyjne rozprawy
- badania empiryczne – trafność wnioskowania i umiejętność przejrzystej prezentacji wyników.

Podsumowując, rozprawa doktorska **mgr Małgorzaty Rzesutek** pt. „Ceny transferowe w restrukturyzacji spółek komunalnych” stanowi oryginalne i wartościowe dzieło naukowe.

Rozprawa spełnia wymagania Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym z dn. 14 marca 2003 r. wraz z późniejszymi zmianami i może stanowić podstawę do nadania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych. Jednocześnie wnoszę o dopuszczenie recenzowanej rozprawy doktorskiej **mgr Małgorzaty Rzesutek** do publicznej obrony.

